

Farkas Mária–Lanteri Edina: A sokszínű olasz nyelv

Alapvetően két fő okot tudnék megnevezni, miért ajánlok egy könyvet tanár kollégáimnak a *Módszertani Közleményekben*. Az egyik, ha tanári munkájukhoz találnak benne hasznosítható anyagokat, a másik pedig, ha szakmai fejlődésüket segíti elő. A sokszínű olasz nyelv című könyv azon munkák sorába tartozik, amelyek egyszerre tesznek eleget mindkét feltételnek.

A könyv két, tematikailag jól elkülönülő részre tagolódik, s ez már a tartalomjegyzék alapján is világossá válik. Farkas Mária munkája, *A határozós szószervezetek*, amely a könyv 94. oldaláig terjed, s ahogy a címéből is világosan kiderül, a határozós szerkezetekkel foglalkozik; Lanteri Edina tanulmánya pedig a (95. oldaltól a 241. oldalig) *A ligur dialektus egy szociolingvisztikai kutatás tükrében* címen ad áttekintést egy izgalmas nyelvhasználati kérdéskörrel.

A Farkas Mária által írt fejezetet megismerve, kétségünk sem lehet afelől, hogy munkájában igényes, módszertanilag igen képzett tanár mutatja be a határozók két nagy csoportjával, a helyféle és az időféle határozókkal alkotott szószervezeteket. A feldolgozás metodikája következetesen kontrasztív szemléletű, azaz nemcsak megismerteti az érdeklődőt a nyelvi kifejezőeszközök számtalan lehetőségével az olasz nyelvben, hanem mindezt rendszerezve veti egybe a magyar nyelv kínálta eszköztárral. Bevezetőjében a szerző (9. oldal) világos, pontos megfogalmazással igazítja el az olvasót abban, mit várhat a munkától, azaz a szerző milyen célt, célokat tűzött ki maga elé: „Ez a kontrasztív munka a hely- és időhatározók nyelvi kifejezőeszközeit vizsgálja a magyar és az olasz nyelv vonatkozásában. Érdeklődésünk középpontjában tehát az állt, hogy megállapítsuk:

1) milyen arányú a megfelelés a két nyelv szemantikai rendszerében és a kifejezőeszközök tekintetében,

2) milyen arányú a megfelelés, illetve a meg nem felelés a két nyelv rendszerében a nyelvhasználatban,

3) a két nyelv nyelvtudományában a felfogások közös nevezőre hozása.”

Nyelvtanárok számára különösen az első két kérdésre adott válaszok jelentenek segítséget a mindennapi tanítási gyakorlatban. A válaszkérésnek külön értéke, hogy „élő” nyelvhasználatból vett példaanyagon (publicisztikai és irodalmi szövegeken) követhetjük végig az összefüggéseket: az egymás mellett megadott magyar és olasz mondatok a rendszerezésből kiolvasható tanulságokon túl remek példatárként is szolgálnak a nyelvet oktató tanárnak (és tanítványnak). Didaktikailag is telitalálat a szerző részéről, hogy egy-egy tematikus rész után értékelő összefoglalással zár, így jól érvényesül a példasor és az értékelés egymást erősítő hatása, és még nagyobb az esélye annak, hogy jobban kapcsolódjanak, elmélyüljenek az elméleti és gyakorlati ismeretek az olvasóban. Jó ötlet továbbá az is, hogy a példasorokat a magyar határozórendszerre érvényes irányhármasság logikáját követve rendezi el a szerző. Ez egyaránt nagy segítség a nyelvet tanító és a nyelvet tanuló számára. A tanulmány használhatóságának bizonyítására álljon itt röviden az Időféle határozók rész címszerű bemutatása:

„II. Időféle határozók

Az időhatározós szószervezetek

1. A cselekvés, történet, létezés időpontjának meghatározása
2. Előidejűségeket kifejező határozós szintagmák
3. Utóidejűséget kifejező határozós szintagmák

4. A cselekvés, történés, létezés kezdő időpontjának meghatározása
5. A cselekvés, történés, létezés időbeli végpontjának meghatározása
6. A cselekvés, történés, létezés időtartamának meghatározása
7. Distributívusi jelentésáramlatú időhatározók
8. A számhatározó"

A címszerű felsorolásból látható, hogy mind olyan ismeret, amelyre gyakran van szüksége a beszélőnek a mindennapi nyelvhasználatban, és ugyancsak fontosak a példákhoz társítható helyesírási tudnivalók is.

A határozók rendszerezése, példatípusai és kontrasztív vizsgálata „sokszínűségének” bemutatása után térjünk rá a könyv másik nagy fejezetére, amely Lanteri Edina munkája, és *A ligur dialektus egy szociolingvisztikai kutatás tükrében* címet viseli. Az ajánló itt – olvasóira gondolva – szempontot vált: ez az érdekesítő (bár nem olvasmányos) fejezet elsősorban szakmai tájékozottságunkat bővíti, azaz nem közvetlenül, hanem közvetve felhasználható ismeretanyagot nyújt a tanár számára. Mai világunkban, amikor a nagy ’globális tégelybe való beolvadástól’ félnek a nemzetek, különösen fontossá vált nyelvi értékeink föltérképezése és megőrzése. De ugyanígy kell gondolkodnunk akár csak egy dialektus megőrzéséről is, és persze tudnunk kell azt is, hogy milyen módon van esélyünk továbbadni egy-egy nyelvjárás nyelvi-nyelvhasználati értékeit. Aki nem sajnálja a fáradságot, és ’mögé néz’ a statisztikai adatoknak, nagyon sok értékes összefüggést ismerhet meg. De nemcsak egy nyelvjárásról, annak megőrzéséről szerzett ismeretekkel gazdagodik. Értéke a tanulmánynak az is, hogy szerzője gondosan fölépített elméleti keretben mutatja be kutatását, és arra is figyel, hogy munkáját összekapcsolja hasonló kérdésekkel foglalkozó más kutatásokkal is. (Például Kollár Andreának a JATEPress kiadásában 2006-ban megjelent *Sauris/Zahre. Nyelvpolitika és nyelvi jogok Olaszországban egy többnyelvű közösség tükrében* című könyvével, amelyről olvasóink ugyancsak a Módszertani Közlemények Szemle rovatában olvashattak ismertetést. Kollár Andrea is az SZTE Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszékének oktatója, mint ahogyan a jelen könyv szerzői is.)

Azok a korrelációs összefüggések, amelyeket a szerző statisztikai vizsgálatai föltárnak, mind-mind hasznos ismeretek az olvasó számára, hiszen napjaink tudományai közül az egyik legösszetettebb terület a szociolingvisztika, amely a társadalom nyelvhasználati kérdéseit kutatja. De miért lehet fontos (az érdekességen túl) tudnunk arról, hogy Genovában vagy Impériában melyek a vizsgált dialektus elsajátításának főbb forrásai, melyek a nyelvhasználat fontosabb színterei; hogyan befolyásolják a kognitív folyamatok, illetőleg az emocionális reakciók a dialektus használatát stb.? Bizonyos vagyok benne, hogy a kérdésekre a válaszok mindenkiben megfogalmazódnak, mire végigolvassa a kutatásról készült fejezetet. Olyan általánosítható megállapításokban összegződnek a részletekből leszűrhető tanulságok, mint a lakóhelynek (a dialektust is!) megtartó ereje; a családban, a barátok körében használt nyelv(változat) összetartó szerepe; a nyelv által a hagyományok megőrzésének és ápolásának igénye; és mindezek együttes ’hozadéka’, az, hogy kevésbé válik talajvesztetté az ember ebben a mai ’formát nem tartó’ globális világban. [Mert Radnóti Miklós versmondatának mai világunkban is van aktualitása: „A valóság, mint megrepedt cserép, / nem tart már formát és csak arra vár, / hogy szétdobhassa rossz szilánkjait.” (Ó, régi börtönök)] A statisztikai adatokból és a lényegre törő következtetésekből kibontakozó összefüggéseket azután érdemes és kíváncsú is tanítványainknak (életkoruknak megfelelően) továbbadnunk.

Aki végigolvassa a két tanulmányt, bizonyosan egyet fog érteni az ajánlóval: nemcsak az olasz nyelv sokszínű, hanem azok az ismeretek is, amelyeket ebből a tartalmas könyvből megismerhetünk, illetőleg leszűrhetünk.

SZTE Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 2007.